

**Національна академія педагогічних наук України
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
Лабораторія психології дошкільника**

**До 75-річчя наукової діяльності
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України
та Лабораторії психології дошкільника**

**РЕГУЛЮЮЧА ДІЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
У ЖИТТІ ДИТИНИ**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(12 листопада 2020 року, м. Київ)**

Київ – 2020

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (протокол № 12 від 29.10.2020 р.)

Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини : м-ли міжн. наук.-практ. конф. (12 листоп. 2020 р., м. Київ). Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2020. 227 с.

У збірнику представлено матеріали виступів учасників міжнародної науково-практичної конференції «Регулююча дія ціннісних орієнтацій в житті дитини». Збірник складається з двох частин. У Частині I визначено теоретико-методологічні засади вивчення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку, розкрито зміст науково-методичного забезпечення процесу становлення ціннісних орієнтацій дошкільників в умовах дошкільних закладів та сім'ї. У Частині II представлено досвід впровадження наукових розробок у практику дошкільної та початкової освіти.

Література

1. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі : навч.-метод. посіб. /Т.О. Піроженко, Л.І. Соловйова та ін.; [за ред. Т.О. Піроженко]. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2016. 248 с.
2. Токарева Л.Д. Привласнення термінальних і інструментальних цінностей як процес становлення особистості дитини дошкільника в умовах сім'ї. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр. Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / [гол. ред. С.Д. Максименко]. Харків : КЦ ФОП Іванової М.А., 2020. Т. IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 15. С. 176–196.

ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У СТВОРЕННІ ПРОСТОРУ ЦІННОСТЕЙ

Трубачова В.Я.

здобувачка вищої освіти Маріупольського державного університету

Хаджинова І.В.

асистентка кафедри педагогіки та освіти

Маріупольського державного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4059-4822>

Система цінностей є однією із форм самоусвідомлення, самовираження внутрішніх розумових, моральних, естетичних уявлень людини, що визначають тип її поведінки, мислення та вчинків та займає центральне місце у процесі успішної самореалізації особистості.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього

рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [3].

Саме цінності є фундаментом освіти та умовою формування людини та суспільства, які у своїй як професійній, так і повсякденній діяльності зважають морально-етичний та публічний інтереси.

Важливим для формування простору цінностей та гармонійного розвитку учнів є створення партнерських взаємовідносин між усіма учасниками освітнього процесу, які повинні бути спрямовані на відкрите та щире спілкування, сповнене утвердження морально-етичних (гідність, рівність, справедливість, толерантність та культурне різноманіття, турбота, чесність, довіра), соціально-правових (верховенство права, нетерпимість до корупції та фаворитизму, патріотизм, екологічно-етична цінність, соціальна відповідальність) та особистісно зорієнтованих цінностей (самореалізація, лідерство, свобода) [4, с. 1, 4].

В основі взаємовідносин учасників освітнього процесу перебуває саме людина з її переживаннями, очікуваннями, вадами та помилками. Але, поняття «людиноцентризм» не означає, що всі бажання особи підлягають негайному задоволенню з боку інших. Тому педагоги чи батьки, маючи життєвий досвід, оцінюючи кожного разу бажання дитини, приймаючи часом її вікову незрілість, мають визначити, чи є це бажання дійсно вищим інтересом дитини [4, с. 36].

Педагогіка партнерства (співробітництва) ґрунтується на принципах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості. Її метою є створення нового гуманного суспільства, вільного від тоталітаризму і офіціозу.

Головним завданням педагогіки партнерства є подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу. Реалізовується це у спільній діяльності учителя й учнів, учителя й батьків, що передбачає взаєморозуміння, єдність інтересів і прагнень з метою особистісного розвитку школярів.

Утілюючи ідеї педагогіки партнерства, педагогам необхідно не лише використовувати в своїй роботі стандартні методи організації освітнього

процесу, а й більшою мірою виявляти ініціативу і спрямовувати навчання і виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності.

В педагогіці партнерства для досягнення спільної мети можна використовувати цікаві й захопливі розповіді, відверту бесіду, справедливую і незалежну оцінку, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, спільний пошук рішень, спільні суспільно корисні справи, благодійні акції тощо [1, с. 17–18].

Пріоритетного значення в розбудові нової школи набуває завдання створення простору цінностей тобто формування у учнів системи загальнолюдських цінностей – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей) та соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність). У центрі освіти має перебувати виховання в учнів відповідальності за себе, за добробут нашої країни.

У здійсненні освітнього процесу мають ураховуватися такі організаційні орієнтири як: виховання не зводиться до окремих виховних занять; до створення виховного середовища залучається весь колектив школи; учитель є взірцем людини вихованої, своїм прикладом він надихає і зацікавлює дитину; при плануванні діяльності враховуються індивідуальні нахили і здібності кожної дитини, створюються належні умови для їх реалізації; співробітництво з позашкільними закладами освіти; активне залучення до співпраці психологів і соціальних педагогів; налагодження постійного діалогу з батьківською спільнотою [1, с. 19].

Взаємодія батьків, дітей та педагогів у створенні простору цінностей можлива при застосуванні різних аспектів партнерства в навчанні, зокрема індивідуальні і колективні, або формальні і неформальні методики та інструменти.

В арсеналі формальних практик лежить індивідуальний план для кожного учня і бесіди, спрямовані на розвиток, зустрічі з батьками, їхню участь у наглядних радах та інформування за допомогою різноманітних цифрових інструментів. Неформальні підходи передбачають діалог, «клімат, що запрошує», довірливі стосунки (на індивідуальному рівні) та навчальні цикли з батьками, виконання батьками ролі партнера в навчанні і навіть батьківські вечірки та зустрічі у кав'ярні.

Педагогіка партнерства – це інноваційний педагогічний метод, покликаний формувати здатність людей брати участь у діалозі, підтримувати цілісність власної особистості тощо.

Для того, щоб компетентнісний підхід, як ядро НУШ, не лише повноцінно впроваджувався, але й відзначався якісною підготовкою дітей до викликів сучасного світу необхідно, щоб дії батьків і вчителів у цьому напрямі були синхронними. Взаємодія батьків, учня, педагога і керівника школи – незамінна для формулювання індивідуальних освітніх траєкторій та втілення їх в індивідуальних навчальних планах кожного учня.

Людська особистість – це результат взаємодії, а педагогіка партнерства – це підхід, що спрямований на розвиток максимально продуктивних і здорових відносин у процесі навчання.

Взаємодія батьків, дітей та педагогів у створенні простору цінностей важлива і незамінна з огляду на те, що вона: по-перше, сприяє створенню атмосфери, в якій найкраще розкривається потенціал кожного учня, формується його ініціативність і креативність. А це – один із ключових активів сучасного світу. По-друге, партнерство задовольняє потребу в значимості і приналежності та зменшує рівень стресу, що, зрештою, допомагає інтелекту працювати ефективніше. По-третє, такий формат стосунків найкраще готує молодих людей до професійної діяльності і ролі активного громадянина у відкритому світі [5].

Навчання на основі цінностей стає дедалі актуальнішим, адже в умовах обмеженості в часі, безмежності в інформаційному просторі та приналежності до віртуального світу соцмереж часом між учнем та вчителем (а інколи – і між

учителем та керівництвом) виникає глибока прірва. Вона не сприяє формуванню єдиної команди на шляху досягнення освітніх цілей. Школа є мікросвітом, зменшеною моделлю суспільства, своєрідною екосистемою, в якій постійно здійснюються взаємодії, і яка себе або саморегулює, або ні.

Навчання через цінності допомагає створити ефективне освітнє середовище, що підвищує рівень академічних досягнень та розвиває навички спілкування та взаємодії учнів, які зберігаються протягом усього життя. Звичайно ж, позитивну навчальну атмосферу формують насамперед дорослі, адже саме вчителі в школі та батьки вдома є носіями цінностей, які діти переймають як належне. Саме вироблення спільних цінностей у школі загалом дозволяє створити те середовище, в якому діти та дорослі показуватимуть максимальні результати.

Література

1. Бібік Н.М. Нова Українська школа: poradnik dla vchytelja: navch.-metod. posib. Київ : «Літера ЛТД», 2018. 160 с.
2. Державний стандарт початкової освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 №87. 44 с. URL : <http://dano.dp.ua/>. (дата звернення: 02.03.2020).
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. Дата оновлення: 24.06.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 14.10.2020).
4. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. Дата оновлення: 26.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>. (дата звернення 15.10.2020).
5. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. Стаття від 20 Червня 2019. Матеріал представлений ГО «Смарт освіта» в рамках проекту «Програма сприяння громадській активності «Долучайся!». URL : <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/>. (дата звернення: 14.10.2020).